

LIGJI PËR BARAZINË GJINORE

I DISPOZITAT THEMELORE

Neni 1

Me këtë ligj rregullohet mënyra e sigurimit dhe realizimit të drejtave në bazë të barazisë gjinore, në pajtim me aktet ndërkombëtare dhe rregullat e përgjithsme të pranuara të drejtës ndërkombëtare, si dhe masat për për eliminimin i diskriminimit në bazë të seksit dhe krijimit të mundësive të barabarta për pjesëmarrje të femrave dhe meshkujve në gjitha sferat e jetës shoqërore.

Neni 2

Barazia gjinore nënkupton pjesëmarrjen e barabartë të femrave dhe meshkujve në të gjitha sferat e sektorit publik dhe privatë, pozitë të njëjtë dhe mundësi të njëjta për realizimin e të gjitha të drejtave e lirive, shfrytëzimin e njohurive dhe shkathtësive personale për zhvillim të shoqërisë, si dhe realizimin e njëjtë të dobive nga rezultati i punës.

Neni 3

Organet shtetërore, organet e qeverisjes shtetërore dhe vetëqeverisjes lokale, institucionet publike, ndërmarrjet publike dhe personat e tjerë juridik të cilët kryejnë autorizimi publike (në tekstin në vazhdim: organet) janë të obliguara që, me qëllim të arritjes së barazisë gjinore, në të gjitha fazat e planifikimit, miratimit dhe zbatimit të vendimeve, si dhe ndërmarrjes së aktiviteteve nga kompetencat e veta të bëjnë vlerësimin dhe përcaktojnë ndikimin e këtyre vendimeve dhe aktiviteteve në pozitën e femrave dhe meshkujve.

Neni 4

Diskriminimi në bazë të seksit është secila dallueshmëri juridike ose faktike, e drejtëpërdrejtë ose indirekte, privilegjimi, përjashtimi/ekskluziviteti ose kufizimi i bazuar në seks, për shkak të cilës ndonjë personi i vështirësohet ose i mohohet pranimi, gëzimi ose realizimi i të drejtave njerëzore dhe lirive në sferën politike, arsimore, ekonomike, sociale, kulturore, sportive, qytetare ose në sferat e tjera të jetës publike.

Me diskriminim, në kuptim të kryerradhës 1 të këtij neni, nënkuptohet edhe shqetësimi seksual, nxitja e personit tjetër në diskriminim, si dhe

shfrytëzimi i fjalëve në gjininë mashkullore, si formë gjenerikisht neutrale për gjininë mashkullore dhe femërore.

Me diskriminim nga kryerradha 1 e këtij neni, nuk nënkuptohet e drejta e femrave në mbrojtjen e meternitetit, si dhe në mbrojtjen e posaçme të pëcaktuar në punë për shkak të karakteristikave biologjike.

Neni 5

Me diskriminim, në kuptim të këtij ligji, nuk nënkuptohen masat e përgjithshme dhe të posaçme, të miratuara ose të nërmarrura me qëllim të menjanimin dhe parandalimit të trajtimit të mosbarabartë të femrave dhe meshkujve, menjanimi i pasojave të trajtimit të mosbarabartë të femrave dhe meshkujve dhe promovimi i barazisë gjinore.

Neni 6

Askush nuk mund të pësoj pasoja të dëmshme për shkak që si dëshmitar/e ose viktimë e diskriminimit në bazë të seksit ka dhënë dëshmi para organit kompetent ose ka paralajmëruar opinion për rastin e diskriminimit në bazë të seksit.

Neni 7

Shprehjet e përdorura në këtë ligj, kanë kuptimet si në vijim:

1. **gjinia** është rroli i vëndosur shoqëror i femrave dhe meshkujve në jetën publike dhe private e cila është zhvilluar në dallimin biologjik të gjinive;
2. **seksi** paraqet karakteristikën biologjike sipas të cilës dallohen qënjet njerëzore, në meshkuj dhe femra;
3. **mundësitë e barabarta** nënkuptojnë mosekzistimin e kufizimeve në bazë të gjinisë për pjesëmarrje të meshkujve dhe femrave në sferën politike, ekonomike, shoqërore, kulturore dhe në sferat e tjera të jetës shoqërore me çka sigurohet realizimi i të drejtave të tyre dhe lirive;
4. **trajtimi i mosbarabartë** është çdo veprim me të cilin bëhet dallim në mes të meshkujve dhe femrave për faktin që u takojnë sekseve të ndryshme ose pa arsye i jepet përparësi personit të njërit seks në raport me personin e seksit tjetër;
5. **diskriminimi i drejtëpërdrejtë në bazë të seksit** ekziston kur personi trajtohet ose mund të trajtohet në mënyrë të pavolitshme në krahasim me personin e seksit tjetër, në situatën e njëjtë ose të ngjashme, ekskluzivisht në bazë të seksit;

6. **diskriminimi indirekt në bazë të seksit** ekziston si normë, akt tjetër, kriter ose veprim, në rrethana të njëjta ose të ngjashme, sjell deri tek pozita e pavolitshme e personit të njërit seks në krahasim me personin e seksit tjetër;
7. **dhuna në bazë të seksit** është veprim me të cilin i shkaktohet ose mund t'i shkaktohet dëm ose vuajtje fizike, mentale, seksuale ose ekonomike, si dhe kërcënimi me veprim të këtillë e cila seriozisht e pengon personin që të gëzojë të drejtat dhe liritë e veta në jetën publike ose private, duke përfshirë dhunën në familje, incestin, përdhunimin dhe tregëtinë me njerëz;
8. **shqetësimi seksual** është secila sjellje e padëshiruar fizike, verbale ose joverbale e karakterit seksual, e cila ka për qëllim ose paraqet cënim të dinjitetit personal ose kur krijon ndjenjë të frikës, gjendje të paretshme, agresive, përlulëse ose ofenduese;

II MASAT E PËRGJITHSHME DHE TË POSAÇME

Neni 8

Barazia gjinore sigurohet me masa të përgjithshme dhe posaçme.

1. Masat e përgjithshme

Neni 9

Masat e përgjithshme të përcaktuara me ligj me të cilat në sferën e caktuar ndalohet diskriminimi në bazë të seksit ose urdhërohet sjellje përgjegjëse në kushtet e caktuara, me qëllim të arritjes së barazisë gjinore, dhe përcaktohen sanksionet në rast të shkeljes së ndalesave të përcaktuara, gjegjësisht urdhëresave.

Masat e përgjithshme përfshijnë edhe masat e përcaktuara me aktet e tjera (deklaratat, rezolutat, aktet nënligjore dhe ngjashëm), qëllimi i të cilave është realizimi i barazisë gjinore.

Neni 10

Kuvendi i Republikë së Malit të Zi dhe Qeveria e Republikës së Mali të Zi (në tekstin e mëtejme: Qeveria), në kuadër të kompetencave të veta, do të zbatojnë parimet e barazisë gjinore dhe posaçërisht parimin e përfaqësimit

duke përfshirë balansin gjinorë me rastin e zgjedhjes dhe emërimit në funksionet e caktuara, formimin e trupeve të punës dhe përcaktimit të përvërvës së delegacioneve zyrtare.

Neni 11

Komuna, kryeqyteti dhe kryeqendra (në tekstin e mëtejme: komuna) në kuadër të kompetencave të veta, inkurajojnë dhe realizojnë barazinë gjinore, gjegjësisht, ndërmarrin masat dhe aktivitetet me rëndësi për realizimin e barazisë gjinore.

Neni 12

Partitë politike, me aktet e veta, përcaktojnë mënyrën dhe masat për arritjen e përfaqësimit të balansuar të femrave dhe meshkujve në organet e veta, në listat për kandiduara për zgjedhjen e deputetëve dhe këshilltarëve, në klubet e zgjedhura të deputetëve dhe këshilltarëve dhe për zgjedhje në funksionet publike në të gjitha nivelet.

Neni 13

Mediumet promovojnë barazinë gjinore për koncepteve programore.

Neni 14

Të dhënat statistikore dhe informacionet të cilat grumbullohen, evidentohen dhe përpunohen në oraganet, shoqëritë tregtare dhe personat e tjerë juridik, si dhe tek ndërmarrësi/ja duhet të jenë të paraqitura sipas përkatësisë së seksit.

Të dhënat statistikore dhe informacionet nga kryerradha 1 e këtij neni janë pjesë përbërëse e statistikës zyrtare në Republikën e Malit të Zi (në tekstin e mëtejme: Mali i Zi) dhe janë dispozicion të opinionit në pajtim me ligjin.

2.Masat e posaçme

Neni 15

Në sferat e jetës shoqërore, në të cilat është përcaktuar përfaqësim i mosbarabartë i femrave dhe meshkujve, gjegjësisht, trajtim i mosbarabartë i personave të njërit seks në raport me personat e seksit tjetër, mund të

ndërmerrën masa të posaçme për sigurimin dhe avancimin e barazisë gjinore.

Përfaqësimi i mosbarabartë, në kuptimin e kryerradhës 1 të këtij neni, ekziston në rastet kur përfaqësimi i personave të njërit seks në sferën e caktuar shoqërore, gjegjësisht në një pjesë të kësaj sferë është më e vogël se përqindja e pjesëmarrjes së personave të këtij seksi në popullatën e përgjithshme.

Neni 16

Me masat e posaçme zhdukën kufizimet ekzistuese të cilat objektivisht sjellin ose mund të sjellin deri tek përfaqësimi i mosbarabartë i femrave dhe meshkujve, gjegjësisht pozita e mosbarabartë e personit të njërit seks në raport me personin e seksit tjetër ose i japin volitshmëri të posaçme në kuptim të nxitjes së personave të seksit më pak të përfaqësuar.

Masat e posaçme janë, në veçanti:

1. masat e posaçme të cilat, në kushtet e njëjta, u japin përparësi personave të seksit më pak të përfaqësuar, gjegjësisht personave të cilët gjindën në pozitë të mosbarabartë të theksuar në bazë të seksit, derisa të mos arrihet përfaqësimi i barabartë, gjegjësisht qëllimet e përcaktuara për futjën e këtyre masave;
2. masat nxitëse të cilat u japin volitshmëri të posaçme ose fusin nxitje të posaçme me qëllim të zhdukjes së përfaqësimit të mosbarabartë të femrave ose meshkujve, gjegjësisht të trajtimit të mosbarabartë në bazë të seksit;
3. masat programore të cilat nënkuptojnë aktivitetet në edukimin, gjegjësisht në nxitjen dhe vëndosjen e barazisë gjinore.

Neni 17

Masat pozitive mund të ndërmerrën në lëminë e edukimit dhe arsimit, punësimit, punës, mbrojtjes sociale, veprimtarisë publike gjegjësisht politike, si dhe në lëmitë e tjera të jetës shoqërore në të cilat ekzistojnë arsyet për futjën e tyre në kuptim të nenit 16 të këtij ligji.

Organet, në pajtim me kompetencat e veta, ndërmarrin masat pozitive.

Ministria kompetente për mbrojtjen e të drejtave të njerit dhe të pakicave (në tekstin e mëtejshëm: Minikstria) mund që organeve tu rekomandoj futjën e masave pozitive në ato lëmi të jetës shoqërore, në të

cilat ekziston përfaqësimi dukshëm i mosbarabartë i femrave ose meshkujve, gjegjësisht mosbarazia e personave të njërit seks.

Neni 18

Masat pozitive përcaktohen me planet e veprimit për nxitjen dhe realizimin e barazisë gjinore, në bazë të analizës së pozitës së femrave dhe meshkujve në lëmitë për të cilat përcaktohen.

Plani i veprimit nga kryerradha 1 e këtij neni, përmban arsyet për futjen e masave pozitive, qëllimet që me to arriten, fillimin, menyrën dhe pushimin e zbatimit të masave, si dhe mbikqyrjen e masave të zbatuara.

Para zbatimit të masave pozitive organet duhen të sigurojnë pëlqimin e Ministrisë.

Neni 19

Ministria jep pëlqimin në planet e veprimit, në bazë të vlerësimit të harmonizimit të këtyre planeve me parimet e neneve 15 dhe 16 të këtij ligji.

Ministria përcjell zbatimin e masave pozitive në lëmitë në të cilat ato janë futur.

Neni 20

Masat nxitëse dhe masat programore mund të ndërmerrën me aktet për zbatimin e Planit të veprimit për arritjen e barazisë gjinore (në tekstin e mëtejshëm: Plani i veprimit), aktet e tjera të organit, subjekteve ekonomike, partive politike, organizatave joqeveritare dhe subjekteve të tjera, në pajtim me natyrën dhe përmbajtjen e lëmisë në të cilën veprojnë.

III KOMPETENCAT

Neni 21

Qeveria përcakton Planin e veprimit dhe programet për zbatimin e këtij Planit

Plani i veprimit, i cili miratohet së paku për periudhën prej katër vjetësh, përmban:

1. qëllimet dhe masat për arritjen e barazisë gjinore në të gjitha lëmitë e jetës shoqërore, kurse posaçërisht në lëminë e punës, mbrojtjes sociale dhe shëndetsore, arsimit, mbrojtjes nga dhuna ndaj femrave, si dhe përfaqësimin e femrave dhe meshkujve në proceset e vendosjes në të gjitha nivelet dhe në gjitha sferat e jetës shoqërore;
2. direktivat për hartimin e programeve në lëmitë e caktuara të jetës shoqërore, si dhe detyrimet e bartësit të programit; të dhënat lidhur me statistikat zyrtare, anketat ose sondazhet e opinionit, duhet grumbulluar, publikuar, lidhur, ruajtur, analizuar dhe paraqitur ndaras sipas seksit;
3. mënyra e raportimit mbi zbatimin e masave nga Planin e veprimit;
4. përgjegjësia për zbatimin e masave të përcaktuara me Planin e veprimit;
5. mjetet financiare të nevojshme për zbatimin e masave nga Planin e veprimit.

Me programet për zbatimin e Planit të veprimit përcaktohen aktivitetet në lëmitë e veçanta të jetës shoqërore, në periudhën prej dy vjetësh.

Neni 22

Ministria:

1. koordinon aktivitetet të cilat kanë për qëllim vendosjen e barazisë gjinore dhe merrë pjesë në përgatitjen dhe miratimin e planeve të veprimit për vendosjen e barazisë gjinore në të gjitha nivelet;
2. përcjell zbatimin e dokumentave dhe kartave ndërkombëtare, si dhe standardeve të miratuara ndërkombëtare nga lëmia e barazisë gjinore, ndërmerrë masat për implementimin e tyre në sistemin juridik të Malit të Zi dhe harton monitorim kualitativ të respektimit të këtyre dokumentave;
3. përgatit Planin e veprimit, prozon miratimin e tij dhe përcjell zbatimin e tij;
4. përgatitë programet për zbatimin e Planit të veprimit në bazë të raporteve të organeve për lëmitë nga kompetencat e tyre;
5. organizon sondazhe dhe naliza për gjendjen e barazisë gjinore dhe analiza të nevojshme për zbatimin e Planit të veprimit, si dhe grumbullon të dhënat në kuadër të bashkëpunimit në rrafshin nacional dhe ndërkombëtar;

6. përgatit raporte për plotësimin e detyrimeve ndërkombëtare nga ana e Malit të Zi në lëminë e barazisë gjinore;
7. bashkëpunon me vetëqeverisjen lokale dhe ofron përkrahje për themelimin e mekanizmave për vëndosjen e barazisë gjinore në nivelin lokal;
8. vëndos bashkëpunimin me organizatat joqeveritare;
9. nëmerrë dhe nxitë aktivitetet në edukimin për barazinë gjinore dhe organizon botimin e publikimeve qëllimi i të cilave është promovimi i barazisë gjinore;
10. vepron sipas parashtresave të qytetarëve/eve në të cilat tërhiqet vëmendja për diskriminim e drejtëpërdrejtë ose indirekt në bazë të seksit, merrë qëndrimet dhe jep mëndimin dhe rekomandimet, kurse sipas nevojës njofton Mbrojtësin e të drejtave të njeriut dhe të lirive për ekzistimin e diskriminimit në bazë të seksit;
11. i dorëzon Qeverisë raportin vjetor për realizimin e Planit të Veprimit;
12. kryen edhe punët e tjera lidhur me realizimin e barazisë gjinore, m në pajtim me këtë ligj.

Raportet nga kryerradha 1 pika 4 e këtij neni, organet janë të obliguara t'ia dorëzojnë Ministrisë më së largu në afatin prej dy muajsh para përfundimit të kohës për të cilën programi është përcaktuar.

Neni 23

Organet janë të obliguara të përcaktojnë zyrtarët/et, të cilët do të kryejnë punët e koordinatorit/es së aktiviteteve lidhur çështjet e barazisë gjinore nga kompetencat e veta, i/e cili/a merrë pjesë në përgatitjen dhe zbatimin e Planit të veprimit.

Neni 24

Organet janë të obliguara që me kërkesë të Ministrisë ofrojnë ndihmë adekuate, gjegjësisht dorëzojnë të dhënat e nevojshme nga korniza e kompetencave të tyre.

IV VEPRIMI SIPAS PARASHTRESAVE

Neni 25

Parashtresa me të cilën tërhiqet vëmendja në diskriminim të drejtëpërdrejtë ose indirekt në bazë të seksit i dorëzohet Ministrisë.

Të punësuarit/at në Ministri janë të obliguar/a të ruajnë të dhënat personale të cilat do t'i kutojnë në procedimin në bazë të parashtresës, në pajtim me dispozitat për ruajtjen e të dhënave personale.

Neni 26

Parashtresën mund ta dorëzoj secili person i cili mendon se është i diskriminuar në bazë të seksit.

Parashtresën, në emër të personit i cili është i diskriminuar në bazë të seksit, me pëlqimin e tij/saj, mund ta paraqesë edhe personi tjetër juridikë ose fizikë.

Ministria mund të veproj edhe sipas parashtresës anonime, nëse me të tërhiqet vëmendja për diskriminim të drejtëpërdrejtë në bazë të seksit dhe e cila përmban mjaft të dhënapërzbullimin dhe përcaktimin e ekzistimit të diskriminimit në bazë të seksit.

Neni 27

Ministria nuk do të veproj sipas parashtresës nga e cila në mënyrë të dukshme delë se nuk ka të bëjë me diskriminim në bazë të seksit.

Për arsyet e mosveprimit sipas parashtresës Ministria njofton paraqitësin/ën e parashtresës.

Neni 28

Ministria njofton organin, punëdhënësinë, partinë politike dhe personin e tjetër juridik ose fizikë në të cilin shtie parashtresa (në tekstin e mëtejme: pala e kundërtë) për veprimin sipas parashtresës, kurse mund nga ato edhe të kërkojë që në afatin e caktuar të dorëzojnë deklaratën e cila mindëson veprimin sipas parashtresës.

Nëse pala e kundërtë nuk dorëzon deklaratën me shkrim nga kryerradha 1 e këtij neni, Ministria merrë qendrim dhe mendim në bazë të të dhënave me të cilat disponon.

Neni 29

Ministria ndërpret veprimin sipas parashtresës me kërkesë të paraqitësit/es së parashtresës ose nëse, për shkak të mungesës së të dhënave, veprimi sipas parashtresës nuk mund të vazhdohet.

Neni 30

Ministria përgatit mëndimin me konstatimet dhe vlerësimet për rastin nga parashtrësja, nga aspekti i ekzistimit të diskriminimit në bazë të seksit dhe për këtë njofton paraqitësin/ën e parashtrësës dhe palën e kundërtë.

Në mëndimin nga kryerradha 1 e këtij neni Ministria paralajmëron për ekzistimin e diskriminimit në bazë të seksit, rekomandon mënyrat për zhdukjen e shkaktarëve të diskriminimit dhe përcakton afatin për paraqitësin/en e parashtrësës dhe palën e kundërtë në të cilim do të njoftojnë Ministrinë për masat që janë ndërmarrë.

Neni 31

Organet, subjektet ekonomike, partitë politike, organizatat joqeveritare dhe personat e tjerë juridikë dhe fizikë mund t'i drejtohen Ministrisë me kërkesë për dhënje të mëndimit për atë se a kanë shkaktuar me ndonjë akt ose veprim të vetin trajtim të mosbarabartë të femrave dhe meshkujve në kuptim të këtij ligji.

V MBIKQYRJA

Neni 32

Mbikqyrjen e zbatimit të këtij ligji e kryenë Ministria.

VI DISPOZITAT NDËSHKUESE

Neni 33

Me gjobë me para me vlerë prej pesëdhjetë deri njëqind e pesëdhjetëfishit të pagës minimale të punës në Mal të Zi, do të dënohet për kundërvajtje organi, shoqëria tregtare, personi tjetër juridikë dhe ndërmarrësi/ja nëse të dhënat statistikore dhe të informacionet të cilat grumbullohen, evidentohen dhe përpunohen nuk i paraqet sipas përkatësisë seksuale (neni 14, kryerradha 1).

Për kundërvajtje nga kryerradha 1 e këtij neni do të dënohet edhe personi përgjegjës në organ dhe personi juridik me gjobë prej pesë deri pesëbëdhjetëfishit të pagës minimale të punës në Mal të Zi.

VII DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 34

Organet do të përcaktojnë zyrtarin/ën e cila do të kryejë punët e koordinatorit/es për çështjet e barazisë gjinore nga neni 23 i këtij ligji, në afatin prej tre muajsh nga hyrja në fuqi e këtij ligji.

Neni 35

Planin i veprimit nga neni 21 i këtij ligji Qeveria do ta miratoj në afatin pre nëntë muaj nga dita e hyrjes në fuqi së këtij Ligji.

Neni 36

Ky ligj hynë fuqi tetë ditë nga publikimi në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Malit të Zi".